GAZET'A TRANSILVANIEI.

Redactiunea si Administratiunea:
Brasiovu, piati'a mare Nr. 22. — „Gazet'a“ ese: Marti'a, Joni'a si Sambat'a.

Pretiulu abonamentului:
pe unu anu 10 fl., pe siese luni 5 fl., pe trei luni 2 fl. 50 cr. Tieri esterne pe siése luni 14 fr. pe anu 28 franci.

Anulu XLIV.

Se prenumera:
a postele c. si r. si pe la dd. corespondenti.

Anunciurile:
un'a serie garmondu 6 cr. si timbru de 30 cr. v. a. pentru fiacare publicare. — Scrisori nefrancate nu se primescu. — Manuscripte nu se retramitu.

Nr. 135. Vineri, 27 Novembre | 9 Decembre 1881.

Actiunea Austro-Ungariei façia cu Romani'a.

Brasiovu, 27 Novembre.

Diarului „Pester Lloyd“ i se telegraféza dela Vien'a: „Actiunea Austro-Ungariei contra Romaniei are numai si numai acelu scopu, de a capetá satisfactiune pentru tonulu ofensatoriu alu Mesagiului regalu romanu. Acésta actiune nu privesce nicidecum partea materiala a cestiunei Dunarene, — pe care o va regulá monarchi'a in intielegere cu Europ'a. Scirea, dupa care monarchi'a ar' cere garantii pentru o schimbare a atitudinei Romaniei in cestiunea Dunaréna, este prin urmare falsa.“

Va se dîca, nu e asié de grozava „actiunea“, precum i se parea lui „Pesti Napló“ et tutti quanti. Nu garantii, ci numai o simpla satisfactia se cere la Vien'a. Cestiunea Dunarei se lasa cu totulu la o parte si raportorulu fóiei pestane adauge intr'unu tonu intieleptu: „acésta afacere (adeca a Dunarei) o va regulá monarchi'a in intielegere cu Europ'a.“

Ce satisfactia se-i dè Romani'a Austro-Ungariei si pentru ce? Singurulu pasagiu din Mesagiulu regelui romanu, pe care ar' poté calari cei dela Vien'a, este acel'a, unde se dice, cà tierei i se inchidu fruntariile pe uscatu „sub cuventu de epizootie.“ In traducerea franceza a mesagiului s'a disu necorectu; „sub pretecstu“, ear' in cea germana „unter dem Vorwande“, ceea ce difere de tecstulu originalu. Guvernulu romanu n'are decàtu sè se provóce la tecstulu originalu alu discursului tronului, spre a dovedi, cà n'a voitu se vatame marea imperatia vecina.

Diarulu „Ungarische Post“ afla dela Bucuresci, cà consiliulu de ministri romanu ar' fi hotaritu a asteptá sosirea lui Kalnoky la postulu lui, inainte de a face vr'unu pasu in cestiunea Dunarei. Cu tóte astea voiesce se scia, cà retragerea ministrului de interne Rosetti, care a redactatu Mesagiulu regalu, la o potrivita ocasiune, este cá si secura. Acést'a se fia satisfactiunea ce se va dá guvernului austro-ungaru?

Si noi amu intielesu ceva despre unele schimbari in ministeriu, aceste inse nu sémena cà ar' avé de scopu de a dá satisfactia Austriei. Se asigura adeca cà cabinetulu voiesce sè se mai intarésca, cu duoi membri mai incaruntiti in art'a guvernarei. D-lu Cogalniceanu va luá portofoliulu de esterne, ear' d-lu Chitiu acel'a alu culteloru si alu instructiunei publice. Repetîmu, cà acésta schimbare nu sémena nici pe departe a satisfactia, ci din contra colórea cabinetului va deveni si mai pronunciata, cu deosebire prin intrarea d-lui Cogalniceanu.

Tóta lumea politica este curiósa se véda ce positiune va luá noulu nostru ministru de esterne façia de Romani'a. Comitele Kalnoky a plecatu in 5 ale curentei dela Petersburg, elu se intórce pe la Berlinu, unde se va opri vreo duóe dile. Probabilu dér', cà màne séu poimàne comitele va fi la postulu seu in Vien'a si preste puçinu vomu cunósce si opiniunea lui asupra incidentului cu Mesagiulu romanu.

Intr'aceea foile oficióse, semi-oficióse si neoficióse din Vien'a si Pest'a se ocupa mereu de Romani'a si de consecentiele atitudinei ei asié numite „provocatóre“. P. Lloyd“ se incérca in numerulu seu de Marti a aflá adeveratele motive ale atitudinei cabinetului romanu. Acésta fóia néga, cà motivele ar' fi obiective si dice cà tenerulu Regatu are poft'a de a se certá spre a documentá façia de Austri'a complet'a s'a independintia. „P. Lloyd“, care de candu esiste n'a facutu alt'a, decàtu a servi pe cei dela Vien'a, asié s'a dedatu cu acésta positiune de servitoriu, incàtu nu voiesce se admita, cà Regatulu romanu, vecinu cu alu Ungariei, ar' poté se fia mai independentu decàtu acest'a. „Mantau'a de cacomu (Hermelin) a Regelui Carolu — dice „P. Ll.“ — nu póte se acopere lantiurile de vasalu. Rupendu-se de Turci'a si devenindu Regatu, Romani'a totusi n'a càstigatu atributele unei absolute independintie, càci trebue sè se alature vrea nu vrea la un'a din poterile, cari domnescu in Balcani si cari determina sórtea Orientului si a „Romaniei“. — Par' cà vorbesce din carte „P. Lloyd“. Cum stà inse lucrulu in practica?

In practica vedemu si ne convingemu, cà nici monarchi'a austro-ungara nu mai este „absolutu independenta,“ in sensulu intrebuintiatu de fói'a pestana. Óre Austro-Ungari'a n'a trebuitu se dè man'a cu inimicii sei dela 1866, vrendu nevrendu. Si óre se póte dîce, cà ea ar' fi adi „absolutu independenta,“ candu drumulu pêna la palatulu oficiului de esterne dela Vien'a merge pe la Petersburg si Berlinu? — „Romanii se insiéla asupra naturei interessului celu au puterile apusane pentru Romani'a“ adauge „P. L.“, „Angli'a si Françi'a, cu deosebire inse Angli'a, considera noulu Regatu numai de unu obiectu de esploatare pentru jafulu loru comercialu.“ Ei bine, care putere este mai desinteressata façia de Romani'a, póte Austro-Ungari'a, care nisuesce a-o preface tóta intr'unu emporiu alu comerciului ei orientalu? „P. L.“ vrea se ferésca pe Romani de gur'a ursului, si le arata gur'a leului! Slaba mangaiere pentru Romani.

Organulu unguerescu este neodihnitu cu deosebire pentru cà Romanii au cutezarea a sustiené inaintea Europei intregi prin graiulu Regelui loru, cà Romani'a are o missiune in Orientu, la care nu voiesce nicidecum se renuntie. Audi d-ta missiune, unde ar' remané apoi „missiunea Unguriloru“? „Angli'a si Françi'a ve voru sprijini, dice „P. L.“ cu vorbe frumóse; se nu credeti inse cà voru riscá a intrá pentru voi in incurcaturi seriòse si mai curendu ve voru privi cá unu obiectu de compensatiune (paserea màlaiu viséza!) in politic'a orientala decàtu cá portatori ai unei missiuni in Orientu.“

Bismarck dîcea cà densulu cá omu de statu intre duóe rele alege pe celu mai micu. De ce se nu faca si Romanii asié? Dér' vedi bine, fói'a pestana nu pune pe ómenii de statu dela Bucuresci in paralela cu d'alde Bismarck si Andrassy si de aceea astépta dela „asié numitii ómeni de statu“ din Bucuresci cá d'intre duóe rele se aléga pe celu mai mare!? Se dovedésca cabinetulu vienesu mai antaiu cu fapte, cà Austro-Ungari'a voiesce in adeveru numai binele Romaniei si apoi va avé dreptulu se pretinda cá Regatulu dunareanu sè se alature la monarchi'a nóstra. Politic'a austro-ungara nu s'a pututu emancipá inca de acea micime de anima care a facutu se sufere pêna acuma atàtea desastre tocmai in cestiunile orientali. De ce se nu póta suportá o monarchia puternica cá a nóstra, cá si Romani'a se aiba o missiune la Dunare? Nu ar' fi multu mai tare positiunea Austro-Ungariei, déca ea ar' deveni o adeverata protectóre a Romaniei in implinirea acestei missiuni?

Vederile diarului vienesu „N. Fr. Presse“ cu prîvire la afacerea din cestiune, ni se paru multu mai cópte si mai resonabile cá acele ale fóiei din Pest'a. „Se fimu cu patientia, càci nu se póte asteptá o solutiune grabnica,“ dice „N. Fr. Presse.“ Acésta fóie nu 'si promite unu succesu practicu alu pasului intreprinsu de càtra cabinetulu vienesu si nu crede cà elu va infrange „cerbici'a“ guvernului romanescu, spera inse cà va fi possibilu a se pregati cá tablou finalu unu — compromisu. Si déca „Pester Lloyd“ le striga Romaniloru, se nu se mai ostenesca, càci caus'a loru ar' fi cá si parasita de càtra puterile europene, „N. Fr. Presse“, vine si 'i mangaie dîcêndu, cà nici Austri'a nu este prea imbuldita de amici, càci la din contra cestiunea Dunaréna s'ar' fi si resolvatu póte pêna acuma in favorulu ei.

Asia este. Austri'a n'are multi amici pe acésta lume si Ungari'a posede inca si mai puçini decàtu Ausiri'a. De aceea cei din Vien'a si Pest'a n'ar trebui se fia asia de risipitori cu amenintiarile“. Ar' fi unu lucsu neiertatu si primejdiosu a face cá Romani'a sè se instraineze cu totulu de càtra monarchi'a austro-ungara. Regatulu romanu este micu, dér' a doveditu destulu de batatoriu la ochi in anii 1877/8 càtu de multu valoréza in momente de periculu alianti'a lui. Si óre monarchi'a nóstra poliglota se fia asia de tare cá se nu mai aiba lipsa de a reflectá la amiciti'a Romaniei? Si cum s'ar' poté càstigá acést'a amicitia, déca nu prin sprigiuirea elementului romanescu in intru si in afara si prin recunóscerea drepturiloru si respectarea interesseloru statului romanu?

In nici unu casu nu póte fi priinciósa interesseloru monarchiei austro-ungare o actiune pripita, care asupra impressiuniloru momentului, ar' uitá viitoriulu. Cabinetulu vienesu va trebui sè se dedea a privi in Romani'a, nu unu Regatu menitu a deveni vasalulu uneia din marele puteri vecine, ci unu statu consciu de drepturile sale si de missiunea s'a pacinica si civilisatóre in Orientu. Atunci va fi mai usioru a intielege, cà Romani'a nu póte se renuntie la positiunea ei Dunaréna, ce-i compete dupa dreptu si dupa tractate.

Ne magulimu cu speranti'a, cà noulu nostru ministru de esterne nu va privi lucrurile prin prism'a ungurésca si cà judecat'a lui nu va fi turburata de complimentele ce i le faca diarele din Pest'a pentru „energiós'a mesura“, ce s'a luatu in absenti'a lui fáçia de Romani'a. La acésta sperantia ne indreptatiesce in càtva scirea mai noua, dupa care comitele Kalnoky ar' fi declaratu representantelui Romaniei la Petersburg, d-lui Cretiulescu, cu privire la nou'a fasa a cestiunei Dunarene, cà desi nu este pe deplinu informatu asupra detailuriloru, elu totusi spera, cà afacerea sè va poté aplaná in buna intielegere.

Cronic'a evenimenteloru politice.

In siedinti'a de Marti comissiunea alésa cu privire la plangerea deputatiloru nemti din Boemi'a contra ministrului de justitia Prazak a raportatu prin dep. Hohenwart. In urma s'a votatu asupra propnnerei minoritatii de a se desaprobá espressiunea lui Prazak si a fost respinsa cu mare maioritate.

Adunarea deputatiloru din Bucuresci a alesu in comissiunea de respunsu la Mesagiulu regalu pe urmatorii domni: G. Chitiu, G. Vernescu, E. Costinescu, T. Maiorescu, D. Giani, V. Georgianu si P. Buescu.

Diarulu de capetenia alu guvernului anglesu Times pledéza in favórea Romaniei. Austro-Ungari'a, dice acestu diaru, ar' fi potutu se evite neplacutulu incidentu, déca s'ar' fi multiemitu cu faptic'a conducere in comissiunea mixta Dunaréna, pe care nimenea n'ar' fi combatut'o, in locu de a persiste in pretensiunea de a se dá titule si privilegii presiedintiei sale.

Façia de acestu limbagiu alu diarului Cetatii pierde din importanti'a s'a asertiunea diarului opositiunalu „Standard“, cà Romani'a n'ar' fi facutu bine a imputá Austro-Ungariei uneltiri neconciliabile cu strict'a observare a tractateloru. Cu tóte astea si „Standard“ dice, cà Angli'a va sprigini diplomaticesce pe Romani'a façia de pretensiunile nefundate ale Austriei. Totu acestu diaru spera cà neintielegerea se va aplaná directu intre Austri'a si Romani'a.

Diarulu „Times“ mai impartasiesce cà comitele Kalnoky a arangiatu in Petersburg o intalnire a Tiarului cu imperatulu Franciscu-Iosifu, care va avé locu càtu mai curendu. „Times“ adauge, cà o asemenea intalnire este de doritu, deórece prin acea intalnire s'ar' inaugurá o perioda de armistitiu in Europ'a.

Foile oficiale si oficióse russesci, in frunte cu „Journal de St. Petersbourg“ in articuli scrisi in ajunulu plecarii comitelui Kalnoky la Vien'a, esprima tóte convictiunea ce-o au, cà Kalnoky este chiamatu de a conservá si intari legaturile de amicitia intre Austri'a si Russi'a.

Spre a documentá, cà ideile progresiste ar' nasce numai tendintie si aspiratiuni republicane principele Bismarck a fost adusu, cá esemplu si pe Itali'a. „Poteti se garantati, cà in Itali'a unde Republic'a are asia de multi aderenti, nu va invinge in fine curentulu republicanu?“ dise cancelariulu. „De douedieci de ani“, adause Bismarck, „Itali'a merge totu spre tînt'a republicana, unu ministeriu dupa celalaltu a alunecatu totu mai spre stang'a, asia cà acuma nu mai póte face nici unu pasu mai departe spre stang'a, fara a trece pe terêmulu republicanu.“

Cuvintele cancelariului germanu au produsu o mare turburare in Itali'a. Intrég'a press'a italiana se ocupa de ele. Mai multe diare respingu categoricu opiniunea emisa de cancelariu in privinti'a stabilitatii monarchiei natiouale a Italiei. Eri s'a asteptatu o declarare a ministrului Mancini in acésta privintia.

Diarulu italianu „Diritto“ dice cà prinçiulu de Bismarck n'a pututu pronunçi'a seriosu vorbele privitóre la Itali'a. Cancelarulu germanu e fórte bine informatu asupra afaceriloru diferiteloru state ale Europei; elu a voitu numai, printr unu artificiu oratoricu, sè'si justifice aplecarea catra conservatori si ultramontani. Cu tóte acestea cuvintele pronunçiate de prinçiulu de Bismarck voru bucura multu pe clericali si pe toti adversarii unei aliantie italo-austro-germane, atàtu in Itali'a, càtu si in strainatate. Dér' nu trebue se ne pronunçiamu repede; trebue se intielegemu situati'a cancelarului, obligatu pentru momentu de a dá garantii ultra-montaniloru. . .

„L'Opinione“ dice asupra aceluiasi subiectu: „Bismarck se insiéla; monarchi'a are radacini fórte puternice in anim'a marei majoritati a Italianiloru. Noi n'avemu nici socialisti, nici separatisti, nici clericali, abia tînuti in respectu printr'unu militarismu rigurosu, cá in Germani'a. Italianii sunt poporulu, din punctulu de vedere politicu, celu mai puçinu latinu din Europ'a meridionala, celu mai aptu a asocia libertatea cu ordinea, principiulu monarchicu cu progresulu.“

Imperatulu Wilhelm a primitu la 5 Decembre in audientia solemna pe trimisulu extraordinaru alu Sultanului, Ali-Nizami-pasia, care a remisu M. Sale decorati'a in briliante, a ordinului Nisiani - Imtiaz. La 5 ore a fost unu prandiu mare la imperatulu in onórea lui Ali-Nizami pasia; printre inaltele persóne cari asistau era Sadhullah-bei, ambasadorulu Turciei, maresialulu de Moltke, contele de Hatzfeld, membrii biroului din Reichstag etc.

O scrisóre adresata diarului „L'Independance Roumaine“ dovedesce prin cifre estrase din tablourile oficiale ale comissiunei europene a Dunarei, cà puterea, care are cele mai mari interesse la Dunarea de josu nu e Austro-Ungari'a, ci Angli'a. Eata ce se dice in scrisórea memorata:

„Se crede in genere, cà comerciulu austriacu alimentéza in marea parte traficulu navigarei pe Dunarea de josu; aici stà erórea, care se risipesce si dispare, cá o umbra inaintea cifreloru publicate de càtra comissiunea européna a Dunarei. De candu esistu drumurile de feru, cerearele Austro-Ungariei numai cobóra Dunarea; ele mergu la Triestu. Romanshorn a devenitu intrepositulu graneloru din Ungari'a. Marin'a anglesa alimentéza in mare parte navigarea Dunarei de josu. Alaturatulu tablou ne aréta in modu netagaduitu, cà tonagiulu vaseloru anglese este astadi de 50—60 la suta din tonagiulu totalu, pe candu Austri'a nu dá de catu 7 la suta.

Acést'a proportiune merge descrescêndu mereu de càtiva ani; cea mai mare parte a vaseloru austriace cobóra Dunarea incarcate cu marfuri fabricate, care facu concurentia manufactureloru din Europ'a. Orbirea este atàtu de mare in càtu in Angli'a cá si in Françi'a, se crede, cà este Austri'a care alimentéza navigarea Dunarei de josu dela Portile de feru pêna in gur'a ei. D. Kallay, comitele Andrássy, precum si delegatiunea, n'au ascunsu cugetulu loru. Austri'a cere preponderanti'a in comissiunea mixta pentru a puté ucide comerciulu anglesu in Romani'a si in Bulgari'a si pentru a-si asecurá monopolulu pietieloru acestoru duóe tieri. Interesulu este de a inchide navigarea Dunarei de josu, ceea ce s'ar' intempla de securu, déca comissiunea européna ar' incetá de a fi.“

Din tabloulu oficialu celu alatura se vede cà in 1880 totalulu tonagiului a fost de 658,063; de aci se vine pe tonagiulu austro-ungaru 49,151 ear' pe tonagiulu anglesu 332,258.

Serbarea desvêlirei statuei lui Heliade.

Sambata in 21 Novembre st. v. s'a serbatu desvêlirea statuei marelui Romanu I. Heliade Radulescu. Solemnitatea s'a deschisu prin unu escelentu discursu, ce'lu reproducemu mai la vale, rostitu de d. B. P. Hâsdeu. locutiitoriulu de presidentu alu comitetului statuei, la care a respunsu d. ministru alu instructiunei publice. D. V. Maniu a vorbitu apoi in numele Academiei, d. D. Aug. Laurianu in numele professoriloru liceului St. Sava, d. G. Dem. Teodorescu a vorbitu in numele pressei (acestu discursu urméza asemenea mai josu) d. deputatu N. Ionescu in numele universitatii din Iasi, d. generalu Florescu in numele societatii pentru invetiatur'a poporului romanu d. deo. N. Locusténu in numele Caracalului, d. Velescu in numele institutului „Heliade“ s. a. Sau declamatu si versuri, s'au cantatu imnuri.

Imediatu dupa vorbirea ministrului s'a datu semnalulu desvêlirii. D. deputatu Locusteanu si d. directoru alu liniei ferate Bucuresci-Giurgiu, Lupulescu, urcati pe o estrada in dosulu statuei, au deslegatu sforile si au aruncatu panz'a. Corulu societatii pentru inv. pop. romanu intonéza „cantarea diminetii“, pe candu delegatiunea architectiiloru si corpului technicu incoronéza statu'a.

Printre multele coróne ce s'au depusu pe piedestalulu statuei citéza „Rom. Lib.“ mai antaiu cea tramisa de M. S. Regele, o coróna mare de viorele si rose. pe ale carei bande albe de matasa se citea in litere de auru: Carolu I, rege alu Romaniei, lui I. Heliade Radulescu; apoi imposant'a coróna a pressei; frumós'a coróna a „Societatii de agricultura romana de sub presidenti'a d-lui G. Gr. Cantacuzinu, formata din spice si flori campenesci; maiestrit'a coróna a proprietariloru tipografi, pe ale cărei frundie de argintu se citea numele tipografieloru din Bucuresci; coróna lucratoriloru tipografi de bronzu auritu, pe ale cărei frunte se citea: omagiu nemuritorului Ioanu „Heliade Radulescu,“ — eterna recunoscintia a lucratoriloru tipografi; corón'a ingineriloru, cu bustulu lui Heliade, fotografatu; corón'a Dîmbovitieniloru cu inscripti'a: Tergovistea fiiului seu; coróna dela Islaz, jud. Romanati, unde la 1848, Iuniu 9, prin Heliade a inceputu declinulu protectoratului exclusivu alu Russiei; corón'a societatii universitare „Unirea“; coróna municipiului Caracalu, cu inscripti'a: „celui mai ilustru apostolu si aperatoru alu romanismului“; corón'a de miosotu a scólei comerciale din capitala; marea coróna a asilului „Elen'a Dómna“; a scólei professionale de fete „Madona-Dudu“ din Craiova; a societatii „Concordia Romana“; a scólei de sciintie politicé, cu inscripti'a: „omagiu lui Heliade, geniu politicu si literaru“, corón'a institutului Heliade, cu inscripti'a: „institutulu Heliade parintelui literaturei romane ect. ect.

Sambata si Duminica pêna séra, corónele au statu expuse pe piedestalulu statuei.

Nu trebue sè se uite cà corpulu ingineriloru a luatu partea cea mai activa la serbarea din 21 curentu si acést'a, multiumita initiativei d-lui inginerу Maxentianu. Inginerii au batutu medalii ocasionale, cu cheltuial'a loru, cari s'au impartitu tuturoru invitatiloru, delegatiuniloru si corporatiuniloru. Corpulu technicu, mai e hotaritu a transformá laurii corónei ce s'a pusu pe capulu statuei in argintu bronzatu, si a bate si o medalie comemorativa mai mare, mai frumósa si mai valóre.

Discursulu

d-lui **B. P. Hasdeu**, la inaugurarea statuei lui I. Heliade Radulescu.

Domnii mei!

Unu accidentu nenorocitu impedicà pe principele Dimitrie Ghica de a deschide in persóna acést'a solemnitate, dér' aspiratiunile, dorintiele, urârile ilustrului barbatu sunt aci cu noi. Eu unulu din parte-'mi, regretandu c'o viua durere de a nu 'lu vedé in fruntea acestei serbari nationale, me grabescu in acela-si timpu a-i aretá o calda gratitudine pentru distinctiunea ce mi-a facutu de a me insarciná in locu-i cu onorurile unei dîle atàtu de frumóse.

Initiativ'a acestui monumentu se datoresce unui comitetu, constituitu la 1872 suptu presidinti'a principelui Dimitrie Ghic'a, avendu de secretaru pe d. Sava Sioimescu, de cassieru pe d. St. Ioanidu, de membri pe d-nii C. Boerescu, M. Cogalniceanu, T. Aman, G. Cantacuzino, P. Aurelianu D. Bratianu, Scarlatu Cretiulescu, A. Odobescu, C. Esarcu, N. Grigorescu, T. Mehedintieanu si acela, care ve vorbesce.

Multiamita publicului, care a respunsu cu rêvna prin supt-scriptiuni la apelulu comitetului, multiamita in mare parte principelui Dimitrie Ghica, pururea gata a imbraçisia si a impinge inainte ori-ce mare idea natiouale; eaca-ne 'n façi'a dorului indepliuitu, in façi'a acestui monumentu esitu din dalt'a artistului Ferrari dela Rom'a in façi'a acestei statue in care se casatorescu astu-felu, unite intr'unu blocu de piétra, geniulu Italiei cu geniulu neperitórei colonie romane dela Dunare.

Acést'a dare de séma terminata dinaintea usii sanctuarului, lasati-me acum unu momentu se'mi reculegu impressiunile, cugetarile, simtiemintele; se le cernu pentru a desparti grâulu de neghina; se le impacu unele cu altele; in sfêrsitu, sè scapêru din ele o scânteia, o singura scânteia, la lumin'a careia se ve introducu in templu.

Solemnitatea e deschisa...

Domnii mei!

Acést'a marmura reproduce pe elu. Nu'lu voiu numí: elu n'are nume. Poeticulu graiu alu santei scripturi dicea Creatorului: Iehova, adeca „celu ce esiste,“ fiindu-cà in natur'a 'ntrég'a Creatorulu e pretutindeni si nu se afla nica-iuri afara din natura. Ei bine, ori-ce mare omu alu unei natiuni, creatoru intr'o sfera mai restrinsa, este si elu Iehova, este „celu ce esiste,“ e sintes'a unei epoce, e fara individualitate, fara nume.

Elu a traitu, dér' nu voiu face biografi'a lui, càci o privescu scrisa dinaintea mea: fia-care capu — unu cuventu, unu accentu — fia-care anima. Microcosmu alu unei generatiuni, care se mai continua in generatiunea d'astadi, dupa cum generatiunea d'astadi se va continuá in generatiunile ulterióre, biografi'a lui sunteti voi toti, càti ati venitu aci aducêndu-i cunune de lauri. Biografi'a lui suntu acesti represintanti ai pressei, elu parinte alu pressei romane; biografi'a lui sunt acesti dascali si scolari, elu antaiulu nascutu alu invetiamentului romanescu; voi tipografi, voi librari, voi barbati de carte, sunteti biografi'a lui, elu tipografu, elu libraru, elu renascétoru alu presei si poesiei romane dupa o seculara amortire. Dintr'o mica radecina a crescutu unu maretiu arbore: acestu arbore este biografi'a radeciuei.

Sunteti unu maretiu arbore, dá. Inse acestu arbore, ori-càtu de maretiu, nu se va vesteji elu óre, candu se va uscá radecin'a-i cea mica, deslipindu-se de tulpina, séu rodiend'o viermele? Ea trebue mereu adâpata, ferita de secure, aperata de dusmania, nutrita printr'unu nou sucu de viétia; si acestu sucu de viétia, fara care piere radecin'a ducêndu cu sine in perire intregulu arbore, este — recunoscinti'a. O natiune ingrata catra ómenii cei mari ce au lucratu s'o inaltiè, este o natiune fara radecina, o natiune mórta, o natiune, care se sinucide. Nebun'a, ea n'a sciutu se fia nici macaru egoista!

Pentru unu poporu, a iubi pe ómenii sei cei mari este a se iubi pe sine-si. Unu individu, fia càtu de genialu, e omu mare numai atunci candu o intréga societate, cu tóte ale sale, se simte oglindata intr'insulu, se recunósce intr'insulu, intr'insulu se iubesce pe sine-si. Intr'unu capu — cuintessentia a mii de capete, tóte sufletele — intr'unu sufletu. In bine si chiaru in reu, o neputinciósa multiplicitate a poporului devine astu-feliu o formidabila unitate prin omulu celu mare, si — devenindu o formidabila unitate — póte se mérga inainte. Nu lui dér' 'i aducemu noi prinósele nóstre, ci ni le aducemu nóue insine. Noi amu fost elu si elu a fost noi intr'unu lungu periodu din viéti'a nóstra nationale.

Suntu acumu noue ani, totu eu amu cuventatu la inmormentarea lui. Acumu vorbescu la reinviare; Acolo, in façi'a cadavrului, in omulu celu mare privieamu pe omu cu tóte ale omului. D'atunci, departarea a stersu menuntîmile, a rotunditu conturulu, a ascunsu vàile dintre déluri, a legatu totalitatea intr'o grandiósa perspectiva. Cautu pe omu si nu 'lu mai gâsescu, dér' vedu ceva mare. . . .

Acésta marmura reproduce pe elu. Nu! Ea este muntele Taboru, pe care se opera transfiguratiunea. Trasurele umane se subtîéza, se netezescu, se purifica din ce in ce, strepunse cu valuri de lumina; si in loculu omului, pe care l'ati cunoscutu, voi apostoli ai profetului, priviti o aparitiune supra-naturala, unu gigantu, unu semi-dieu, o sublima legenda din mitologi'a poporului romanu.

Se ne inchinamu!

D i s c u r s u l u

d-lui G. Dem. **Teodorescu**, rostitu in numele pressei romane la inaugurarea statuei lui Heliade.

In acésta meritata serbare, pres'a unanima aduce omagiulu seu de profunda recunoscintia intrepidului fundatoru alu publicitatii in Romani'a.

„C u r i e r u l u r o m a n e s c u", inca dela 1828, fù primulu si uniculu diaru, care, in cursu de 20 ani (pêna la 1848), luminà si instruí opiniunea asupra cestiuniloru grave si felurite, ce necontenitu se ivira pentru nationalitatea romana. Càte idei generóse, càte aspiratiuni maretie, càte principie salutare nu sciù se insufle generatiunii d'atuncia pén'a erudita a publicistului, a politicului, a istoricului, a poetului Ión Eliade!

Press'a aduce omagiele séle aceluia care, dela 1836 pêna la 1848, puse basa serióseloru publicatiuni sciintifice si literare prin „C u r i e r u l u d e a m b e s e x e" si prin „A d a u s u l u l a C u r i e r u l u l i t e r a r u".

Press'a aduce omagiele séle barbatului neobosìtu, care in 1836 intemeià publicitatea artistica, redactandu „G a z e t'a t e a t r u l u i" intr'unu tìmpu candu literile si artîle frumóse abia luau sborulu càtra tiermurile dunarene, dupa lungi vécuri de straina opressiune.

Press'a aduce omagiele séle cugetatorului, care — dupa ce trei-spre-diece ani (1856—1869), prin diarulu „C o n s e r v a t o r u l u" si prin „E c u i l i b r u l u d i n t r e a n t i t e s e" propagase cele mai nobile simtîminte — vediù realisandu-se unirea tieriloru romane si redesceptarea consciintiei nationale.

Press'a aduce omagiele séle scriitorului politicu, care sciù se vorbésca poporului despre drepturile si libertatilei cetatianesci, luptatorului ageru, care la 1866 facu sè se auda vocea „L e g a l i t a t i i" intr'o perióda de transitiune si de invapaiate animositati politice.

Imaginea lui Ión Eliade Radulescu va fi pururea inaintea natiunii cá esemplu de imitatu pentru generatiunile viitóre. Ea va aminti pe acela, care — puìndu interessulu si binele publicu mai pre susu de prosperitatea familiei sale, dispretiuindu calomni'a si intimidarile fortii — sciù se tiena peptu strainiloru a totu puternici si se apere nalionalitatea, càndu prin dintele muscatoru alu satirei, candu prin ascutîsiulu fabulei, candu prin desbaterile din parlamentu séu din adunarile publice. Acésta este imaginea celebrului autoru alu constitutiunii dela 1848, care gasì in simtîmintelei patriotice energi'a de a conduce multimea si de a respandi temerile nedespartite de ori-ce timpuri turburate.

Cine a pututu sè se identifice si se simtia cu intrég'a romanime, cine si-a sciutu cuceri titlulu gloriosu de „parinte alu literaturei" renascute, acela e demnu se simboliseze epoch'a pe care a ilustrat-o prin geniulu si producerilei bine-facetóre.

Petrunsa de respectu si de admiratiune, press'a incununéza cu lauri pe valorosulu pontifice alu publicitatii, pe regeneratorulu limbii, pe insemnatulu promotoru si in acelasi timpu moderatoru alu miscarii nationale dela 1848, pe campionulu causei romane, intr'alu carei servitiu consacrà o viétia intrégа, cu o iubire si c'unu talentu dintre cele mai rare.

O voce din tiéra

asupra cestiunei Academiei militare unguresci si asupra proiecteloru financiale ale lui Ghiczy.

Le este cunoseute cetitoriloru „Gazetei", cà delegatiunea ungara a pretinsu infiintiarea unei academie militare in Budapest'a. Tóte foile unguresci cá la o comanda se apucara a face la „Közvélemény si Országosohaj" (opiniune publica si dorintie ale tiérei). Argumentele loru de capetenia erau, cà tiér'a care contribue atàtu pentru armata póte cu dreptu pretinde, cà se i se dè o academia militara; cà comand'a si propunerea in limb'a nemtiésca disgusta si instrainéza pe junii unguri dela carier'a militara in armat'a comuna; cà Unguriloru le este fórte greu a invetiá artea militara nemtiesce, de aceea puçini se devotéza carierei militare si puçini facu studiele pêna in capetu. S'a disu si aceea, cà déca cei dela armat'a comuna voiescu a se profitá de vitejia ungurésca si déca voiescu cá in momentulu periculului Ungurulu se fia gat'a la ori-ce sacrificiu, trebuie se tiena contu de semtiemintele natiunale ungaresci.

Tóte sunt frumóse, dér' n'ar' stricá déca Ungurii 'si-ar' aduce aminte cà acele argumente se potu aplicá totu asié de bine si asupra relatiuniloru din Ungari'a, cari facu duóe treimi ale poporatiunei, càtra armat'a comuna si in specialu càtra armat'a honvedîloru. Si aceste nationalitati contribue cu sume enorme pentru sustienerea statului, n'ar' fi si ele totu asié de indreptatite a cere, cá fiiloru loru se li se propuna art'a militara in limb'a loru materna, romanésca germana s. c. l.? In realitate Ungurii sunt si mai esclusivi incàtu privesce armat'a honvedîloru: comand'a ungurésca, propunere ungurésca esclusivu in institutulu pentru crescerea oficeriloru de honvêdi numitu „Ludoviceum." Nu s'au ganditu óre Maghiarii, cà déca este cá Romanulu si Slavulu se fia si elu gat'a la ori-ce sacrificiu in momentele de periculu trebue cá semtiementele lui nationale se fia asemenea menageate? Nu tî se impune in tiéra la noi la fiacare pasu limb'a maghiara?

Ce ar' dice Ungurii candu noi amu dechiará cá ei: cà tóte aceste ne disgustéza de servitiulu in armat'a honvedîloru, cà ne e fórte greu a invetia artea militara unguresce, cà ce facemu, facemu de sila si nu din zelu si insufletire, cà impregiurarea cà nu numai nu se tiene contu de natiunalitatea nóstra, ci suntemu considerati chiaru de materialu pentru esperimentatiuni de maghiarisare, ne amaresce si disgusta si cà o stare cá si acést'a a lucruriloru slabesce multu poterea de aperare a tierei? Ne áru dechiará dupa datin'a loru de rei patrioti, s. c. l. pentru-cà dupa teori'a loru pusa in pracsa este mare diferintia intre a pretinde ceva dela Némtiu din partea loru, si a pretinde ceva dela Unguru d'in partea nóstra; a pretinde in favorulu rassei ungaresci si a pretinde pentru natiunalitatile din tiéra.

Asupra dorintiei ferbinti ungaresci a suflatu inse de asta-data de susu unu ventu rece si „közóhaj"-ulu a inghetiatu, decandu proiectulu pentru infiintiarea unei Academie militare in Ungari'a a cadiutu in delegatiune si foile ungaresci au incetatu a mai face la „közvélemény" si acuma tacu cá piticulu. Se nu credeti inse, cà lucrulu va remané intr'atat'a.

Bàgati séma cà cu-o ocasiune favorabila cererea earasi se va reinoi si de nu vomu avé grige noi inca vomu figurá cá doritori, cá sè fia academia militara ungurésca a armatei comune in Budapesta. Sè ne dechiaramu déra de cu bunu tempu toti nemaghiarii: a) cà nu dorimu de locu nici o academia militara a armatei comune cu limb'a ungurésca in Budapest'a, b) cà nu credemu in sinceritatea scopului acestei mesure dupa cum ilu marturisescu foile maghiare. Nu dorimu, pentru-cà tineriloru nostri li e mai greu a invetiá artea militara unguresce decàtu germanesce si apoi cu limb'a ungurésca nu ajungu in privinti'a culturala nici pe departe atàta, cá si cu ceea germana; nu credemu, cà scopulu acelei mesuri este celu marturisitu de foile maghiare, pentru-cà suntemu convinsi din esperientia amara, cum-cà ungurii si cu acést'a tindu numai la maghiarisare si a bate celu d'antaiu icu in trunchiulu pên'acum neatacatu de ei alu armatei comune, in sinulu carei-a fiii nemaghiariloru au scapatu pên'acum de sîcane ungaresci au pututu sè remana credintiosi natiunei loru, au fost judecati si inaintati dupa capacitatea loru si nu dupa rassa, au potutu sè se redice prin sciintia, bravura si credintia pêna aprópe de treptele tronului si astufeliu a fi aperatorii natiunei loru maltratate. Ungurii ar' face cu academi'a acést'a, ca si cu seminarele nemaghiare mutate din Vien'a la Pest'a. Tenerii, cari n'ar' jocá dupa hor'a ungurésca, n'aru avé capacitate, ar' obtiené conduite rele si ar' fi impedecati sè ajunga la graduri mai inalte. Numai renegatii ar' ajunge la ceva si pe carier'a militara, cá si pe cea civila. Nu intrebati, cà cum; fratii nostri maghiari sunt maestri intru uneltiri pentru maghiarisare; apoi numai acést'a li-a remasu dintre bunurile date pe màn'a loru cu ocasiunea impacarei, càci celelalte tóte le au gazduitu asié de bine, incàtu si turculu se afla intrecutu. Noi déra, cele 10 milióne nemaghiari din tiéra ne taiamu de càtra „közvélemeny"-ulu foiloru maghiare; nu dorimu academi'a militara ungurésca in Budapest'a si scopulu ei nemarturisitu de foile maghiare dér' bine cunoscutu de noi 'lu perhorescemu.

Dilele trecute tóte foile ungaresci se ocupau cu proiectulu betranului C o l o m a n u G h y c z y, care s'a sculatu inc'odata cá din morti, cá sè scape tiér'a ungurésca de ruin'a finanaçiara, care dupa densulu e inevitibila. Ruin'a financiara a tierei, dice veteranulu politicu, e intre impregiurarile actuale inevitabila si fiindu-cà totusi trebue sè se evite (pentru-cà altfeliu s'a finitu cu egemoni'a ungurésca) nu ne este ertatu a ne spariá de nici unu sacrificiu, fia acela de ori-ce natura si ori-càtu de mare. Densulu propune apoi dreptu mediulocu de scapare redicarea si latîrea dàrei pe consumu si cele mai vecsatórie si draconice mesure pentru scóterea ei pêna la unu cruceriu. Foile oficióse dicu, cà eaca si unu omu scrupulosu cá Colomanu Ghyczy afla, cà redicarea dariloru e neincongiurabilu de lipsa, ba propune chiaru mesuri neasemenatu mai aspre decàtu guvernulu; foile opositiunale critica proiectulu lui Ghiczy fórte aspru, si unele dintre ele dechiarandu pasiulu lui de mamelucismu in favórea guvernului actualu, care nu scie nici traí, nici murí, dîcu: cà nu se cade leulu se apuce dupa musce. Mai bine d'intre tóte caracteriséza proiectulu lui Ghyczy conservativulu „Pesti Napló". Acest'a dice, cà proiectulu lui Ghyczy e dovéd'a cea mai eclatanta, cum cà guvernulu nostru tóte le indrasnesce façia de acést'a biéta tiéra stórsa pêna la osu, dér' in contra intereseloru Austriei nimic'a. Dinsulu aréta apoi intr'unu modu fórte simplu si convingêtoriu, cà redicarea dariloru pe consumu intr'o tiéra lipsita de industria si redusa la consumulu celu mai marginitu (cei mai multi ómeni n'au sè manance nici din malaiu destulu, multiamita parintiescului guvernu) n'are intielesu, si cà prin urmare tóte mesurile draconice si vecsatórie propuse de Ghyczy nu voru fi in stare a produce ceva inbunatatire in starea financiara a tierei.

Intielesu si folosu ar' avé cea-ce face Romani'a: redicarea vameloru protectórie ale industriei interne façia cu strainatatea si façia cu Austri'a dér' acést'a nu-o indrasnesce guvernulu nostru, cà-ci taia in interesele vitale ale Austriei; trebue dér' sè remanemu vac'a cu lapte a strainiloru si mai alesu Austriei. Bine dice „Pesti Napló" dér' in ingamfarea s'a ungurésca nu-si aduce aminte, cà Ungurii in locu sè se insieléga cu natiunalitatile din tiéra, cá sè faca frontu cu pretensiunile Austriei, se intielegu cu Austri'a, cá sè faca frontu façia de justele pretensiuni ale natiunalitatiloru. Austri'a e gat'a la têrgu, dér' cine-i póte luá in nume de reu, cà nu face nimicu in cinste. Nimicu mai scumpu pe lume decàtu nebuniele; ungurii patimescu de nebuni'a maghiarisarei; ce sè caiescu déra cu „Pesti Napló" d'impreuna, cà acést'a nebunia 'i costa sume enorme. Dis'amu noi de multu si de repetite ori, cà tractarea cea rea cu natiunalitatile si resultatulu acesteia, desbinarea interna, va costá bunastarea tierei si i periclita esistinti'a dér' nu ni s'a crediutu. Acum marturisescu si cei mai sanguinici unguri, cà nu merge bine pe cósta in josu in prepastia, dér' pentru aceea inca totu n'au ajunsu pên'acolo, ca sè recunósca, cà numai cu totii in contielegere potemu face sè mérga bine si sè ne emancipamu tiér'a de esploatarea prin straini. Pêna ce nu se va recunósce si pune in pracsa acést'a, pên'atunci vomu totu plati, ce se facemu. Domni'a costa multi bani; ungurii vréu sè domnésca, trebue dér' sè platésca tiér'a. Vomu vedé pêna candu o va poté duce totu asié — biét'a tiéra.

Revist'a diareloru romane.

Cu privire la mesur'a diplomatica a guvernului austro-ungaru „Romanulu" scrie:

...„Le Journal des Débats" se insiéla, candu vorbesce de „alarma produsa la Bucuresci," si cand cauta a ne linisci, asicurandu-ne, ca „aceste temeri sunt esagerate." Toti strainii si totu corpulu diplomaticu strainu din Bucuresci, potu, credemu, se ateste, catu de minima a fostu in Romani'a impressiunea produsa de mesur'a diplomatica a guvernului austro-ungurescu. Marturisimu ca noi ênsi-ne suntem intru càt-vá surprinsi de miculu efectu ce 'lu a produsu o mesura atàtu de grava.

Pare a fi in simtiementulu tuturor cà inalt'a dreptate a causei nóstre; ca interesele diverse ce se ciocnescu in acésta cestiune d'asupra capeteloru nóstre; ca neutralisarile reciproce ce resulta din aceste ciocniri; ca interesulu generalu europeanu legatu de libertatea plutirii pe Dunare; ca situatiunea privilegiata a Romaniei, situatiune ce face dintr'ênsa cea mai buna, mai sincera si mai nepartinitória pazitória a libertatii Dunarii; tóte aceste consideratiuni, dicemu, paru a dá tuturoru unu simtiementu de incredere, care inlatura temerile.

Amicii nostri din afara voru afla dér' cu placere, ca aspr'a mesura luata de guvernulu austro-ungurescu, n'a produsu de locu la Bucuresci alarm'a pe care ei cauta cu atata simpatie a o potoli. Din contra acum, ca cestiunea a devenitu acuta prin vointia guvernului austro-ungurescu, Romanii spera cà ea 'si va gasi o mai grabnica deslegare; càci, dupa cum libertatea deplina a Dunarii este unu interesu europeanu, asemenea si pacea Orientului constituie pentru Europ'a unu interesu anca si mai impunatoriu.

Din momentulu dér' ce, prin vointi'a guvernului austro-ungurescu, cestiunea a fostu adusa acolo unde se afla, Europ'a va fi nevoita se gasésca o deslegare conforma indoítului interesu, *alu libertatii depline a Dunarii si alu pacii Orientului*.

Éca ce doresce si ce astépta cu linisce Romani'a, plina de incredere in dreptatea causei séle si 'n simtîmentulu de ecuitate alu Europei."

„Rom. Libera" scrie urmatórele:

„Dér' suntemu ameninţiati!

„Pentru noi e o fericire, cà suntemu in fine si ameninţiati. Se càdea, mai antaiu, se incepemu odata a ne deprinde se ridicamu fruntea, a ne invetiá se resistemu, càci ne sangerá in adeveru inim'a, vediendu umilinti'a cu care inimicii nostri amblau se ne deprinda, cá cu unu lucru fórte firescu pentru neamulu lui Traianu!...

„Ameninţiarea o prevedeam noi, càci erá fórte naturalu cá unu gigantu, cá Austri'a, se ne faca cu degetulu, cu tóte cà 'si simtiea bine piciórele de argintu; dér', in fine, unu gigantu are orgoliu, cum avemu si noi dreptulu se nu luamu in seama mani'a lui Achile, celu cu multe càlcaie, candu este vorb'a de interesulu celu mai vitalu alu tierii.

„Si intru ce ne-amu infricosia, in adeveru, de rînjirea Austriei?... Totu ameninţiati suntemu noi, cu representantu, séu fara representantulu austro-ungaru!

„Candu cine-va incepe ati cere astadi cravat'a, cá se treaca maine la haina, de aci la camasia, si poimane póte la gustulu de-ati cere si capulu: atunci e cu multu mai prudentu prin a-i refusa, din capulu locului, cravat'a, càci, si intr'unu casu si in celulaltu, lucrurile totu ajungu odata la hotarirea de-ati da si viati'a...

„Am datu destulu Austriei! Dunarea nu o cedem.. faca de aci inainte, ce va pofti.

„Se fia bine sciutu inse, cà nu Romanii, ci Austri'a cata se aprinda din nou foculu in Orientu, se arunce Europ'a earasi in stare anormala, turnandu pacura peste vapai'a, inca nepotolita, a tractatului de Berlin.

„Déca cestiunea Dunarii aduce cea mai mica sdruncinare in Orientu, apoi nu remane nimicu la locu din ecuilibrulu, si asié fórte siubredu, alu Europei actuale. Si déca e vorb'a se ni se faca noua socotéla, apoi acea socotéla nu se va incheié la Vien'a, numai sub ochii d-lui Andrassy, ci totu la mas'a verde a diplomatiei, si, in ori-ce casu, Austri'a nu o va face, fara se spuna si Romaniloru unu cuventu.

„Intra, se intielege, in regulele bunei cuviintie se intrebi si pe birtasiu, déca gandesce tocmai cá tine, si déca nu are ceva argumente cari se'ti taie poft'a de a-lu pacalí.

„Despre partea ameninţiarii, noi dormimu dér' fórte linistiti, càci scimu bine cà nu Ungurii ne voru face se inghitimu ap'a Dunarii, ori-càtu ar' fi de grozavi!...

„Déca voru, se poftesca s'o bè, aci la noi, si atunci remana a d-loru.."

„Telegraphulu" dice:

. . . Negresitu cà Austro-Ungari'a sciù decisiunea Romaniei in cestiunea libertatii navigarei pe Dunare, dér' nu se asteptá la átàta hotarire si la atàta energia. Dér' chiaru asié, lucrurile nu suntu terminate. Romani'a a decisu a respinge ori ce propuneri nerationabile si vatematóre interesseloru ei in acésta cestiune. Remane inse si puterile sè se pronuntie. Pentru ce Austro-Ungari'a s'a enervatu de pe acum, inainte de a sci, ce voru face ceilalti delegati in comissiune?

„Negresitu ca se'i cada masc'a. Prin acést'a purtare ea 'si-a desvelitu tóte intentiunile sale, cà nu voiesce numai o preponderantia, dér' chiaru o stapanire asupra Dunarei. Europ'a trebue se intieléga acum, prin acestu faptu, cari suntu aspiratiunile acestei puteri, cari de secoli nu face de càtu conchiste in diferite parti. Trebue sè se convinga puterile, cà Austro-Ungari'a, stapana odata pe Dunare, e stapana pe Orientu si pe comerciulu lui. Romani'a 'si a facutu détori'a se destepte pe guvernele europene si speramu cà, déca nu s'au desteptatu, se voru destepta. La casu contrariu, noi voma sci sè ne facemu datori'a avendu dreptulu cu noi.

„Guvernulu va face bine, si credemu, cà asié va face, ca, indata ce i se va comunica oficialu de catra ministrulu residinte in Bucuresci dispositiunile luate la Vien'a, se dè si elu ordine ministrului nostru din capital'a Austro-Ungariei se intrerupa relatiunile sale personale cu guvernulu Austro-Ungaru, siguri fiindu cà resultatulu nu va fi altulu de càtu acela, cà cei din Vien'a isi voru recunósce gresiel'a si ei singuri voru cautá se reincépa inodarea relatiuniloru mai umiliti, fiindu-cà ei au adi interessu de noi atàtu pe campulu comercialu càtu si in privinti'a magazineloru dupa marginea Dunarei a caroru concessiune, dupe càtu ni se pare, espira anulu viitoriu.

„Dér' chiaru nefiindu astu-feliu, ce reu va esí din ruperea relatiuniloru cu Austro-Ungari'a? Ne va face resbelu? Este peste putintia, càci pe càtu se scia puterile nu suntu inca bine grupate, si, péna nu se voru grupá si intielege, ele voiescu pacea. Austro-Ungari'a érasi nu póte se faca singura resbelu, fia chiaru numai cu noi, càci ea scia ce va esi. Ea este unu corpu plinu de bube, cari se cocu: e destulu se sparga un'a cá se incépa tóte celelalte si se vedemu totu corpulu redusu la inactiune."

Statu'a lui Heliade.

Artistulu Ferrari din Rom'a, care a facutu statu'a lui Heliade póte fi mandru de oper'a s'a — scrie „Binele Publicu" Candu statu'a s'a desvêlitu, publiculu a recunoscuţu indata pe Heliade, càci asemanarea e perfecta.

Heliade a reinviatu in marmora prin talentulu ingeniosu alu lui Ferrari. Elu are o posa naturala, figura blànda si duiósa, precum era in vietia. Geniulu licuresce pe fruntea s'a. Heliade cugeta si vorbesce càtra poporulu, pe care l'a iubitu. Acésta atitudine si espressiune este trasur'a generala a caracterului si vietiei sale. Figur'a lui Heliade nu este nici sumétia, nici intiepenita si rece, cum se vede in unele portrete. Ea este, din contra plina de viéti'a, de miscarea si de espressiunea, pe care o dà geniulu si amorulu pentru tiéra. Heliade tiene o màna pe o carte; si alt'a este in miscarea obicinuita candu vorbesce cine-va.

Marimea statuei este odata si jumetate marimea naturala. Ea este inalta de 3 metri si 20 cm.; ér' pedestalulu e de 5 metri; totalu metri 8.20. Esiste dér' proporti'a cuvenita intre statua si pedestalu. Unii o gasescu camu mare din causa, cà nu prea suntemu deprinsi cu asemenea proportii nici in statue nici in alte lucruri. In façi'a pedestalului este inscripti'a memorativa incepêndu cu cuvintele: *Lui Ión Heliade Radulescu. Romanii recunoscêtori*, scrise in litere de bronzu.

De a drépt'a si de a stang'a piedestalului sunt facute in bronzu diverse embleme si inscriptiuni: *o lira, càrti, diare, instrumente de tipografia si de ingineri* etc. incungiurate de lauri.

Aceste simbóle amintescu pe poetulu nemuritoriu, pe invetiatulu filologu, filosofu si istoricu; pe *primulu diaristu* si *tipografu*, in fine pe omulu de geniu care prin labórea si perseveranti'a s'a a invetiatu pe sine si pe poporulu romanu, deschidiendu acestui'a tóte drumurile si càrarile care ducu la reinvierea si prosperitatea tierei prin: lumina si libertate, progresu si virtute, avendu de devisa politica: „uràscu tirani'a, mi-e frica de anarchia."

Pe aceste carti, diare, si instrumente sunt scrise in bronzu: *gramatic'a romana, Curierulu romanescu, Curierulu de ambe sexe* cu datele loru; *matematica, Sburatorulu, Suvenirulu, Maciasiulu si florile*, — acésta satira admirabila pe care Heliade a facut'o in nisce timpi de grea cumpana cá o programa politica pentru guvernanti si poporulu Romanu, program'a care nu trebuie a fi uitata nici odata.

Pe laturea a 4-a a pedestalului este scrisu in litere de bronzu si incungiurate de lauri: *Proclamatiunea* 1848. Aci se resuma totulu; aci e sintes'a labórei pragatitórie de peste 20 de ani a lui Heliade si a intregei generaţiuni care s'a inspiratu dela densulu; aci e prim'a *Constitutie* care a servitu de bas'a la regenerarea poporului Romanu.

Aceste inscriptiuni au fostu prescrise de comitetulu statuei; ér' meritulu artistului Ferrari este gustulu cu care a sciutu a le arangiá pe pedestalu. Acésta analisa a statuei si pedestalului ne conduce la a multiami artistului care ne-a facutu acestu monumentu nationalu precum si statu'a Dorobantiului la Grivitia care a devenitu atàtu de populara si se vede in tóte casele... S.

Spesele statuei, ale transportului si ale asiediarei ei se urca in totalu, dupa cum ne spune totu „Bin. Pub.", aprópe la 40,000 franci.

Diverse.

(*Societaţea de lectura „Andreiu Siagun'a"*) va tiené Dumineca in 29 Novembre st. v. in memori'a marelui Archipartoriu Andreiu, in sal'a cea mare a „seminariului Andreianu" o siedintia publica, in care se va esecutá urmatórea programa: 1. „Cuventare ocasionala", rostita de George Oprea, cl. curs. III. 2. „Frumosu e omulu Dómne", poesia de A. Muresianu musica de C., esecutatu de chorulu societatii. 3. „Necesitatea educatiunei pentru femei," disertatiune de Nicolae Neamtiu, cl. curs. III. 4. „Movil'a lui Burcelu," poesia de V. Alesandri, declamata de Nicolae Dubles, cl. curs. I. 5. „Nóua calugaritia", traducere, musica de P. Mezzetti si „Unu suspinu", romantia compusa de B. Franchetti, cantate solo de V. Bologa, cl. curs. III acompaniatu pe Piano-Forte. 6. Cestiune de controversa „viéti a dela sate; viéti'a dela orasie." de Eliseu Moga si V. Domsia, clerici curs. III. 7. „Condamnarea strugurelui," poesia de Anton Panu, declamata de V. Saftu, cl. curs. I. 8. „Primavér'a," traducere, music'a de Kreutzer, esecutata de chorulu societatii.

(*Emigratiune in Dobrogea.*) „Corón'a Romaniei spune, cà 300 familii romanesci din Banatu au sositu dîlele acestea in Craiov'a, avendu 120 caruţie cu bagage. Ei au parasitu loculu natalu din caus'a inundatiuniloru perpetue, ce bantuie pamenturile loru si se ducu in Dobrogea spre a-o colonisá. Unu mare inconveniinte lovesce in acesti nenorociti, n'au midilóce de hrana si de transportu. Grea le va fi espeditiunea.

(*Cancelaria de advocatu.*) D. Mihaiu *Cirlea*, advocatu, incepêndu dela 4 ale curentei a deschisu cancelari'a s'a in *Alba-Iuli'a*, strad'a Vintiului inferioru Nr. 30.

(*Societatea de asigurare Triestina.*) In urm'a perderiloru insemnate ce a suferitu, situatiunea Societatii „*Azienda Assicuratrice de Trieste*" fiindu periclitata, guvernulu romanu a interdîsu functionarea acestei societati in Romani'a. Astadi afla „Rom.", cà guvernulu a facutu cunoscutu directiunei Societatii „Azienda Assicuratrice din Triest" prin intermediarulu d-lui comite Hoyos, ministrulu austro-ungaru in Bucuresci, otarirea ce a luatu.

(*Moneta de arama.*) De vre-o càte-va septemani scrie „Curier. B." gologanii au devenitu fórte rari pe pietiele nóstre, in Iasi mai cu séma. Lumea se intréba cu nedumerire care se fia caus'a acestei lipse, candu se scie cà, cu càtu-va timpu inainte, monet'a de arama era in abondantia. Dupa noi acést a lipsa a monetei de arama nu este de càtu o manopera a zarafiloru. Acesti'a au retrasu gologanii din circulatie pentru cá se specule asupra trebuintii de moneta merunta, trebuintia care se accentuéza mai multu in timpulu apropiateloru serbatori ale Craciunului. Déca cine-va voesce se schimbe unu francu de argintu la zarafu, acesta-i cere unu folosu de 5 bani, ce'i constitue unu càstigu momentanu de 5%. Atragemu atentiunea guvernului asupra acestei nedemne speculatiuni si'lu rugamu cu staruintia de a luá mesurile ce va crede de cuviintia pentru a'i pune unu capetu, Noi credemu cà mijloculu celu mai nimeritu aru fi cá monetari'a Statului se bata in graba moneda de arama pentru o suma óre-care si sè o dè càtu mai curendu in circulatie.

(*Unu doctoru in medicina femininu.*) Facultatea de medicina din Paris dîlele din urma a datu dómnei Perre diplom'a de doctoru in medicina si chirurgia dupa examenele, pe cari acést'a dómna le-a depusu cu unu succesu admirabilu. Dómn'a Perre are 32 de ani, este maritata si are copii; suferindu de o bóla grava dupa mai multu timpu ea fù vindecata de unu doctoru-femea din Americ'a; vindecandu-se ea a inceputu a studiá medicin'a, si in fine dupa o lunga si grea munca ea isi ajunse scopulu.

Cursulu la burs'a de Vien'a

din 7 Decembre st. n. 1881.

Rent'a de auru ungara	119.60	Imprumutulu cu premiu ung.	125.50
Imprumutulu cailoru ferate ungare	133 25	Losurile p. regularea Tisei si a Segedin.	113.30
Amortisarea datoriei cailoru ferate de ostu ung. (1-a emissiune)	91.60	Rent'a de harthia aust.	77.40
dto. (II-a emissiune)	109.—	„ de argintu „	78.20
dto. (III-a emissiune)	98.—	„ de auru „	93.95
Bonuri rurale ungare	99.—	Losurile din 1860	133.80
dto. cu cl. de sortare	98.50	Actiunile bancei austr.-ungare	839.—
Bonuri rurale Banat-Timis.	98.75	„ bancei de creditu ungare	363.75
dto. cu cl. de sortare	97.70	„ bancei de creditu austriace	367.50
Bonuri rurale transilvane	99 —	Argintulu	—.—
„ croato-slav.	99.50	Galbini imperatesci	5.58
Despagubirea p. dijm'a de vinu ung.	97.50	Napoleond'ori	9.41½
		Marci 100 imp. germ.	58 —
		Londr'a	118.70

Editoru: Iacobu Muresianu.
Redactoru responsabilu: Dr. Aurel Muresianu.
Tipografi'a: Ioanu Gött si fiiu Henricu.